

Norsk Folkehjelp

Fagbevegelsens solidaritetsorganisasjon

Fellesforbundet

Sør-Afrika
Fellesforbundet
Statusrapport 2020

SAMARBEID OM SOLIDARITET

Fellesforbundet og Norsk Folkehjelp har lange tradisjoner for solidaritetsarbeid. Samarbeidet vårt har styrket Norsk Folkehjelps partnerorganisasjoner i Sør-Afrika i kampen mot urettferdighet og korrupsjon, og gitt støtte til sårbare grupper. En viktig partner er Abahlali baseMjondolo, stiftet og drevet av slumbeboere selv for å bedre forholdene i slummen og forhindre at folk blir kastet ut av boligene sine.

For det store flertallet av befolkningen i Sør-Afrika som lever under fattigdomsgrensa kommer koronapandemien som nok en belastning i kampen for tilværelsen. Her, som ellers i verden, rammer pandemien de mest sårbare hardest og kaster et grelt lys på de store ulikhetene. Sør-Afrika er på verdenstoppen i ulikhet, og landet har de største inntektsforskjellene i verden. Trangboddhet, arbeidsløshet, vannmangel og restriksjoner på bevegelse er grunner til at folk i slummen er ekstra utsatt under koronapandemien.

Den store utfordringen vi nå står overfor er at det ikke finnes nok vaksiner. Norsk Folkehjelp støtter et forslag som blant andre Sør-Afrika og India har fremmet i Verdens Handelsorganisasjon (WTO) om et midlertidig unntak fra patentrettighetene for vaksiner, legemidler og utstyr for å bekjempe pandemien. Forslaget støttes nå av over 100 land, og sist ute var USA som støtter et mer avgrenset forslag. Flere land følger etter. Norge har en viktig rolle som leder av forhandlingene i WTO, og det er avgjørende at regjeringen nå støtter opp om patentunntak for å finne en løsning som landene kan enes om.

Som en følge av situasjonen Sør-Afrika befinner seg i, merker også flere av Norsk Folkehjelps partnerorganisasjoner at handlingsrommet for å uttrykke seg blir stadig mindre. Vi vil takke forbundet

for et godt samarbeid og viktig bidrag til vårt arbeid. I tillegg har forbundets avdelinger og medlemmer gitt støtte til flere av våre prosjekter i perioden. Vi takker Fellesforbundet for solidariteten og engasjementet.

Henriette Killi Westhrin
generalsekretær, Norsk Folkehjelp

Norsk Folkehjelp er fagbevegelsens humanitære solidaritetsorganisasjon. Vi jobber med internasjonalt utviklingsarbeid, sanitet og redningstjeneste, humanitær mine- og eksplosivrydding og flyktning- og integreringsarbeid. Norsk Folkehjelp har rundt 13 200 medlemmer i Norge, og 2300 ansatte i 40 land.

NORSK FOLKEHJELP I SØR-AFRIKA

Koronapandemien som herjet over hele verden i 2020 fikk også store følger for Sør-Afrika. Landet har flest koronatilfeller i Afrika, og pandemien har gjort de underliggende politiske og økonomiske svakhetene mer synlige.

I 1992 var Norsk Folkehjelp en av de aller første utenlandske organisasjonene som etablerte seg med eget kontor i Sør-Afrika, etter invitasjon fra ANC. Våre samarbeidspartnere er sosiale bevegelse, sivilsamfunnsorganisasjoner og forskningsinstitutter. Mange av dem samarbeider tett med fagbevegelsen.

I 2020 preget covid-19-pandemien arbeidet til alle våre partnere. En varierende grad av nedstengning gjennom året hindret folk i å møtes og bevege seg fritt. Planlagte aktiviteter måtte utsettes. Kravet om sosial distanse har ført til midlertidige endringer i måten samarbeidspartnere og sivilsamfunnet driver påvirkningsarbeid og folkeopplysning på.

Nedstengningen på grunn av koronapandemien har forårsaket en matkrise, og flere av våre partnere distribuerer nå mat og andre livsnødvendigheter til sårbare grupper. Dette blir også en måte å organisere og engasjere lokalsamfunnet på. Det er gjennomført workshops for slumbeboere, gårdsarbeidere og innbyggere i gruvesamfunn for å øke bevisstheten om covid-19.

Selv om Sør-Afrika regnes for å ha det beste helsevesenet på kontinentet, har de likevel få intensivplasser til koronapasienter. Det finnes bare 1000 plasser til en befolkning på 56 millioner mennesker. Sørafrikanske myndigheter fikk tidlig skryt fra WHO for sin håndtering

av koronaviruset, men tiltakene rammer de fattigste knallhardt. Portforbudet gjør det umulig for dem som bor i provisoriske skur med elendige sanitærforhold og mangel på rent vann å etterleve reglene om smittevern. Den sørafrikanske mutanten av viruset har også vist seg å være mer smittsom enn det opprinnelige.

Utgitt av: Norsk Folkehjelp
Trykk: LO Media
Layout og tilrettelegging: Kirsti Knudsen og Anne Vines
Foto: Norsk Folkehjelp
Tekst: Norsk Folkehjelp og Sissel Fantoft

KORONAPANDEMIEN RAMMER DE FATTIGSTE HARDEST

Sør-Afrika er et av landene i verden med størst ulikhet. Arbeidsløsheten er skyhøy, og sosiale velferdsordninger undergraves av privatisering av offentlige tjenester. De strenge smitteverntiltakene under koronapandemien har ført til at mange slumbeboere og hjemløse har mistet de få inntektene de hadde. Støtten fra Fellesforbundet til Norsk Folkehjelps samarbeidspartnere er derfor viktigere enn noen sinne.

Koronarestriksjonene og de strenge reglene om smittevern er nær sagt umulig å etterleve for fattige sørafrikanere som arbeider i uformell sektor og som bor i de stadig større slumområdene.

– Hvordan vaske hendene uten vann, og hvordan holde seg hjemme når du ikke har noe hjem?

S'bo Zikode er opprørt. Han leder organisasjonen for slumbeboere og landløse i Sør-Afrika, Abahlali baseMjondolo, og er bekymret for hvordan koronaepidemien rammer de fattigste. Men enn så lenge er det likevel myndighetenes tiltak for å begrense smitte som uroer ham mest.

– De hjemløse og folk i slummen frykter ikke viruset – de frykter sulten, sier han, og forteller at med portforbudet og stengningen av små lokale butikker og markeder har de fattige ikke mulighet til å kjøpe mat. De store supermarkedene er åpne, men de ligger langt fra slummene. Offentlig transport er ikke tilgjengelig lenger, og de fattige har ikke egen bil. Mange mennesker sulter.

S'bo Zikode leder organisasjonen for slumbeboere og landløse i Sør-Afrika – Abahlali baseMjondolo.

PRESSER UT SLUMBEBOERNE

Zikode forteller at det er lenge siden han har sovet godt – situasjonen tærer på ham. Organisasjonen han leder har 75 000 medlemmer, alle bosatt i det myndighetene kaller ulovlige bosettinger, eller på gata. Abahlali baseMjondolo jobber til daglig med et av de store problemene folk i slummen møter kontinuerlig – trusselen om utkastelse.

Slumbeboerne mangler papirer på at de eier grunnen huset deres står på, og det gjør dem sårbare for utbyggere eller andre som vil ha tomtene til store, kommersielle prosjekter.

– Man skulle tro at myndighetene ville skåne folk i slummen for utkastelser i en så vanskelig tid, men i stedet viser det seg at de utnytter situasjonen, sier Zikode. Han forteller at medlemmene i organisasjonen melder om store konfrontasjoner der lokalt politi og innleide private sikkerhetsvakter forsøker å presse ut slumbeboerne – med våpen i hånd.

– De bruker portforbudet som unnskyldning til å fremme sin sedvanlige politiske agenda, og flere av våre medlemmer har blitt angrepet og fengslet.

Utkastelsene fortsetter med full styrke i Johannesburg, Cape Town og Durban – til tross for at myndigheter på nasjonalt nivå har bedt om full stopp.

MANGEL PÅ VANN

De som var arbeidsløse før pandemien, hadde en vanskelig hverdag. Nå har de det enda verre. Mange som bor i slumområdene tjener penger på å selge ting eller ta strøjobber på markedene. Denne inntekten blir borte når samfunnet stenger ned. I tillegg kommer vannproblemet:

– Når myndighetenes viktigste tiltak for å hindre smitte er å vaske hendene, ser vi nok en gang hvordan pandemien

skiller fattig fra rik. I slummen er det ikke nok vann til vanlig bruk, og i hvert fall ikke nok til at alle skal vaske hendene oftere enn før, sier Zikode. – De fattige teller ikke i vårt samfunn. Men for en gangs skyld burde myndighetene bry seg. Denne sykdommen tar ikke hensyn til hudfarge, og middelklassen vil også bli hardt rammet dersom viruset får spre seg blant de fattige.

I Sør-Afrika er økonomisk og politisk makt i hendene på en liten elite og folk med politiske verv og posisjoner i regjeringsapparatet. Korrupsjonen er utbredt. I disse koronatider, med portforbud og et hverdagsliv som er satt på vent, strammer myndighetene ekstra hardt til. Flere av Norsk Folkehjelps partnerorganisasjoner opplever at folket mister sine stemmer i kampen for rettferdig het.

– Til tross for dette, opprettholder Abahlali baseMjondolo og andre organisasjoner aktivitetene sine så langt det er mulig. Vi ser en rekke protester og demonstrasjoner i gatene – blant annet knyttet til korrupsjonsskandaler i offentlige anbudsrunder om innkjøp i forbindelse med bekjempelse av pandemien, sier S'bo Zikode.

Abahlali baseMjondolo (AbM)

Organisasjonen har 75 000 individuelle medlemmer i fire provinser, og er en av de største sosiale bevegelsene i Sør-Afrika, grunnlagt og drevet av slumbeboerne selv. Navnet betyr slumbeboer på zulu. AbM er et bredt nettverk som slåss for bedre boliger, retten til land, sosiale tjenester og mot korrupsjon. De krever blant annet at slumområdene skal oppgraderes og få skikkelig elektrisitet og vanntilførsel.

Les mer:

www.facebook.com/abahlalibasemjondolo

DRAMATISKE KONSEKVENSER

Mer enn 50 000 sørafrikanere har mistet livet etter å ha blitt smittet av koronaviruset – halvparten av alle covid-19-dødsfall i hele Afrika. Hittil har bare 0,1 prosent av befolkningen blitt vaksinert.

Sør-Afrika mottok sine første vaksiner i februar 2021: En million doser av Astra-Zeneca-vaksinen produsert av Serum Institute i India. Vaksineringsen av helsepersonell ble imidlertid raskt stanset etter at en studie viste at vaksinen var lite effektiv mot den muterte sørafrikanske varianten av viruset. Sør-Afrika har derfor donert den til Den afrikanske union, og har i stedet begynt å vaksinere helsearbeidere med vaksinen fra Johnson & Johnson.

– Vi har levd i lockdown i over ett år. De sosioøkonomiske følgene av koronapandemien i Sør-Afrika er svært dramatiske, fastslår daglig leder Umunyana Rugege i Norsk Folkehjelps partnerorganisasjon Section 27, en menneskerettighetsorganisasjon som jobber for

allmenn tilgang til helsetjenester og grunnleggende utdanning i Sør-Afrika.

– Følgene av pandemien rammer kjønnsmessig skjevt, fordi det er flest kvinner som har mistet jobbene sine. Derfor er det viktig, ikke minst for dem, at samfunnet åpner opp igjen så raskt som mulig. Da er vaksiner løsningen, sier hun.

– LOKAL PRODUKSJON ER HELT NØDVENDIG

Den store utfordringen er tilgang på vaksiner. Sør-Afrika har solid kompetanse med utvikling og produksjon av vaksiner, medisiner og behandling av virussykdom, ettersom landet har vært hardt rammet av både hiv og tuberkulose. Derfor har myndighetene sammen

med blant andre India og Kenya foreslått et midlertidig unntak fra patentrettighetene for covid-19-vaksiner i Verdens handelsorganisasjon.

Også People's Health Movement (PHM), en annen av Norsk Folkehjelps partnerorganisasjoner i Sør-Afrika, har engasjert seg i spørsmålet om unntak fra patentrettighetene for covid-19-vaksiner.

– Vi mener det er all mulig grunn til å støtte et slikt forslag i et internasjonalt solidaritetsperspektiv. Nå er det relativt få selskaper som produserer vaksiner, og verden vil ikke få nok før i 2023. Selskapene bestemmer selv hvem de vil selge til, og det fører til en voldsom global ulikhet, sier professor i medisin, Leslie London ved Cape Town University, en av grunnleggerne av PHM.

Andiswa Madikane mistet, som så mange andre kvinner i Sør-Afrika, jobben under den harde nedstengningen i 2020. For kvinnene, som ofte er eneforsørgere, er det ekstra viktig at innbyggerne blir vaksinert, slik at kvinnene kan begynne å jobbe igjen.

Støtte fra lokale foreninger

Fellesforbundets klubber og avdelinger bidro i tillegg til støtten fra Fellesforbundet sentralt med i overkant av 150 000 kroner til Norsk Folkehjelps arbeid i løpet av 2020. Av dette var 22 000 kroner nødhjelp etter eksplosjonen i Libanon i august 2020.

De siste ti årene har Fellesforbundets lokale foreninger bidratt med over 2,5 millioner kroner til Norsk Folkehjelps arbeid. Rundt en tredel har vært øremerket katastrofer.

Fellesforbundet er med på å forandre verden til et mer solidarisk sted for alle.

Tusen takk!

GI DITT BIDRAG

Alle Fellesforbundets klubber, avdelinger og regioner oppfordres til å bidra økonomisk til arbeidet i Sør-Afrika. Det kan enten gjøres ved å opprette en egen innsamling på Facebook eller Spleis, til vippsnummer 10145 eller direkte gjennom bank til kontonummer 9001 08 76000. Husk å merke støtten med «Sør-Afrika».

FÅ INFORMASJON

For spørsmål og informasjon, kontakt: Fellesforbundet v/Jørgen Kaurin, mobil: 900 86 479, jorgen.kaurin@fellesforbundet.no eller Norsk Folkehjelp v/Lena Fiske, mobil: 92891365, e-post: lefi@npaid.org.

FØLG OSS

facebook.com/folkehjelp
twitter.com/norskfolkehjelp
Norsk Folkehjelp PB 8844 Youngstorget
0028 OSLO
Tlf.: 22 03 77 00
www.folkehjelp.no